

формувати, але й постійно підтримувати, що являється однією з пріоритетних задач психологічного супроводження його професійної діяльності.

Свириденко О.А., ад'юнкт кафедри
юридичної психології НАВС

ЮРИДИКО-ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ

Вивчення проблеми кримінологічного та психологічного змісту феномену насильницької злочинності, була і залишається одним із найактуальніших напрямків наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних психологів та юристів, таких як: Г.А. Аванесов, А.І. Алексеев, Ю.М.Антонян, З.А.Астеміров, О.М.Джужа, А.П. Зелінський, К.Є.Ігошев, Л.І.Казміренко, М.В. Костицький, В.М.Кудрявцев, В.С.Медведев, М.М.Міхеєнко, П.П. Михайленко, С.А.Тарарухін, Г.І.Чечель, С.І.Яковенко та інші. Але, незважаючи на чисельні дослідження цього питання й досі неохопленим залишається сутність психологічних механізмів даної форми поведінки. Зокрема, й досі відсутня уніфікованість розуміння феноменології самого кримінального насильства, без якого досить складно виявити усі витоки даного явища, а відтак, й організувати профілактичні заходи.

У найбільш загальному вигляді, з точки зору кримінального права, насильницькі кримінальні правопорушення пов'язані преш за все із впливом на суспільні відносини, які й виступають об'єктом у широкому сенсі. Більш конкретно об'єкт можна визначити, як недоторканість життя та здоров'я особи людини як біологічної істоти, що охороняються законом. Звісно, що насильницькі посягання можуть спрямовуватися на різні безпосередні об'єкти, пов'язані із суспільними відносинами у плані гарантування недоторканості та забезпечення безпеки людини. Однак у всіх випадках саме

особиста недоторканість людини є основним об'єктом протиправного посягання. Окрім того, для визнання злочину насильницьким важливе значення має умисел, характер насильства та його інтенсивність.

Слід наголосити, що деструктивні форми агресії є невід'ємною складовою умисних насильницьких злочинів. До істотних ознак, притаманних проявам деструктивних форм агресії у насильницьких злочинах слід віднести: здійснення посягання поза волею потерпілого; вчиняються шляхом фізичного та/або психічного впливу на потерпілого; спрямованість на усвідомлене заподіяння шкоди потерпілому; може виступати як засобом досягнення іншої мети, так і самоціллю.

Загалом агресію можна визначити як поведінку, спрямовану на навмисне заподіяння шкоди іншій живій істоті. При цьому необхідно розрізняти феномени агресії (як поведінки, певних дій) та агресивності (як особистісної риси, схильності до агресивної поведінки). Виходячи з того, що агресивність є рисою особистості, то вона сама по собі не співвідноситься з суспільною небезпекою, а набувають небезпечного для суспільства характеру тільки через агресивну насильницьку поведінку. У структурі складу злочину обов'язково слід враховувати й компонент особистісної агресивності правопорушника, від якої залежить його криміногенність та суспільна небезпека. Це є необхідною умовою дотримання базового принципу кваліфікації злочину, яким є принцип індивідуалізації покарання.

Ми розглядаємо насильницькі злочини у чистому вигляді як протиправний навмисний вплив на організм іншої людини, вчинений проти її волі. Способи вчинення, супутні обставини, спрямований або інструментальний характер насильницького правопорушення можуть бути різними, але вони не впливають на кваліфікацію діяння за відповідними статтями КК України, у яких містяться ознаки умисного посягання на недоторканість життя та здоров'я особи. Основними формами вчинення

насильницьких злочинів є умисний фізичний або психічний вплив на особу потерпілого. Ступінь суспільної небезпеки визначається безпосередніми та віддаленими наслідками вчиненого насильства.

До насильницьких злочинів слід відносити всі діяння, що хоча й можуть містити у собі ознаки посягання на різні об'єкти, але пов'язані єдиною насильницькою формою реалізації або агресивно-насильницькою мотивацією. Доречно зауважити, що розподіл насильницьких злочинів на так зване «інструментальне» насильство, і насильство як самоціль є умовним через те, що у обох випадках основною ознакою виступає підвищена суспільна небезпека посягання на найвищу цінність, якою є недоторканість життя та здоров'я людини.

Окрім того, з психологічної точки зору насильницькі злочини майже завжди виступають не самоцілью, а проміжним інструментом досягнення іншої мети. Зокрема, насильство на тлі зведення рахунків з конкретною особою на тлі неприязних відносин – це задоволення персоніфікованої мотивації; сексуальне насильство – спрямоване на задоволення сексуальної мотивації; хуліганське насильство – викривлена мотивація самоствердження; корисливо-насильницькі злочини – насильство спрямоване на усунення опору жертви заради одержання корисливої вигоди; серійне насильство – мотивація задоволення компенсаторних механізмів внутрішніх психологічних проблем; насильницькі злочини на замовлення можуть мати взагалі весь означений спектр мотивів, і, у тому числі, мотивацію соціального престижу. Цей перелік можна продовжувати до нескінченності, але висновком стане одне, що насильство загалом, і тяжкі насильницькі злочини, зокрема, спрямовані на усунення певної особи (або нейтралізації її опору), як перешкоди на шляху задоволення іншої особистої мотивації. Таким чином тяжкі насильницькі злочини завжди виступають як інструментальні.

Тому, до насильницьких злочинів слід відносити ті, у яких завдання шкоди життю та фізичному здоров'ю виступає

безпосередньою і остаточною самодостатньою метою, незалежно від віддалених цілей, адже вищою цінністю суспільства є життя та недоторканість людини. Так-звані ж інструментальні насильницькі злочини слід відносити до насильницьких злочинів ще й тому, що корислива мотивація цих видів агресивної поведінки не виключає загальної ворожості та екстремістської спрямованості посягань на особистість, бо неможливо наносити ушкодження, погрожувати смертю, не бажаючи смерті або іншої шкоди потерпілому. Відтак й корисливо-насильницькі злочини можна вважати перш за все насильницькими через те, що недоторканість особи, її здоров'я, честь та гідність повинні цінуватись вище ніж майно.

Супрун Д.М., доцент кафедри іноземних мов Національної академії внутрішніх справ кандидат психологічних наук, доцент

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ КУРСАНТАМИ ВНЗ СИСТЕМИ ОВС

Якісне виконання завдань працівниками ОВС можливе за умов науково обґрунтованого системного та комплексного підходу до досконалого оволодіння постулатами компетентного професійного спілкування. Розв'язання проблем сучасної юридичної психології вимагає використання психолінгвістичних і семантичних знань.

Сьогодні вплив слова на людину вивчає окрема наука – психолінгвістика, наука, що вивчає психологічні та лінгвістичні аспекти мовної діяльності людини, соціальні та психологічні аспекти використання мови в процесах мовленнєвої комунікації та індивідуальної мовленнєвої діяльності. Спеціальна сфера психолінгвістичних досліджень зосереджена на виявленні